

Finne svarar

Rädsla för den själviska genen?

J P Roos och **Anna Rotkirch** (R&R) hävdar att min artikel utesluter utvecklingen som evolutionspsykologin genomgått de senaste 30 åren, en utveckling som enligt dem varit dramatisk. I en tidigare artikel av R&R, *"Habitus, Nature or Nuture? Towards a paradigm of evolutionary sociology"* kan man läsa:

"The field has completely changed, during the past 25 years since the book of E O Wilson was published."

"There are several extremely important studies which tend to show that there is an intimate and mutual connection between human evolution and our social nature."

"[E]volutionary psychology must be taken into consideration also in sociology and will imply an enormous change in our discipline, so that a special name evolutionary sociology is warranted." (Mina betoningar.)

En utveckling inom fältet har förekommit, men att beskriva den som en fullständig förvandling är inte korrekt. Fortfarande dominerar samma grundläggande problem och samma tendens till biologisering. Detta kommer särskilt till uttryck i den nya, populärvetenskapliga litteraturen. Man kunde kanske avvisa den som lätt underhållning men några av storsäljarna inom genren, **Peter Singer** och **Richard Dawkins**, är samtidigt respekterade bland sina vetenskapliga kollegor. Självklart kunde jag ha tagit med fler detaljer, kanske speciellt variationen inom fältet, men av utrymmeshänsyn och med tanke på artikelns syfte – att i stora drag beskriva utvecklingen fram till det (tillsvidare) sista ledet i biologiseringen av människan – var det nödvändigt att göra avgränsningar.

Om jag skulle ha utvecklat beskrivningen skulle det ha varit mer naturligt att gå längre tillbaka i tiden. Det kan verka som om R&R uppfattar ett möjligt paradigmskifte inom sociologin, så att benämningen "evolutionssociologi" är mer berättigat. Jag känner inte finländsk sociologi ingående, men det är mitt intryck att R&R inte lyckats övertyga sina kollegor om detta skifte. Det blir alltså ingen snar återvändo till **Edvard Westermarck** och evolutionssociologin. Intrycket som förmedlas i deras inlägg, att sociobiologin/evolutionspsykologin har genomgått en total förvandling, underförstått att den tidigare kritiken inte längre är giltig, och att detta samlat en bred enighet, är missvisande.

Vidare vill R&R gärna undervisa mig i vad den genetiska egoismen innebär och beskyller mig för att förstå den så, att den också inkluderar individens intressen. Här borde de ha läst vad jag

skriver inledningsvis: "Även om den strikt behavioristiska aspekten av metaforen betonas – den har inget att göra med individens motiv – används den ändå för att beskriva en form av gömd, genetisk egoism." Jag ger alltså först den biologiska definitionsbegränsningen av metaforen, och säger senare att sociobiologer själva inte alltid har denna precisionsnivå. Eftersom Dawkins nämns av R&R kan jag utgå från några citat från *The Selfish Gene* för att illustrera vad jag menar.

Dawkins beskrivningar av den genetiska egoismen innehåller ofta de vanliga reservationerna, men han levererar också påståenden som är svåra att förena med beskrivningarna. Han skriver bland annat: *"[G]ene selfishness will usually give rise to selfishness in individual behaviour."*

Andra problematiska formuleringar, sett utifrån gencentrismen, är:

"Let us try to teach generosity and altruism, because we are born selfish. Let us understand what our selfish genes are up to, because we may then at least have a chance to upset their designs, something that no other species has ever aspired to."

"We, alone on earth, can rebel against the tyranny of the selfish replicators."

Möjliga förklaringar är här, som tidigare nämnts, en förvirring i användningen av metaforiska begrepp, eller en tro på människans egoism som grundläggande drivkraft.

Avslutningsvis rekommenderar R&R boken *The Mating Mind* av **Geoffrey Miller** för dem som upplever obehag om någon säger "biologi". I en tidigare artikel av R&R, *"Habitus, Evolution and the End of Social Construction"*, hänvisar de till denna bok genom följande citat: *"Indeed, the anxiety and rejection that has been caused by such evolutionary ideas as that of the 'selfish gene' is a reaction so strong and pertinent that it may well be formed by human evolution on the evolution of the feeling of disgust."*

Denna typ av utsaga är ett bra exempel på ett empiriskt sett dåligt underbyggt påstående, om man överhuvudtaget kan tala om empiri. Påståendet är så otroligt att det är svårt att se det som seriöst, men samtidigt skulle det väl vara betryggande för R&R att kunna avfärda min kritik av evolutionspsykologin som ett resultat av min evolutionärt utvecklade rädsla för idén om den själviska genen. Med en sådan utgångspunkt är det tveksamt ifall vi någonsin kan enas. Samtidigt borde jag väl gratulera R&R för att ha lyckats frigöra sig från denna rädsla som jag så tragiskt lider av.

Per Haldal Finne